

ANANSI. WORLD FICTION este un imprint al Editurii Trei

Anansi
CLASIC

LOUIS-FERDINAND
CÉLINE

Moarte pe credit

Traducere din limba franceză de
Maria Ivănescu

EDITORI:

Silviu Dragomir
Magdalena Mărculescu
Vasile Dem. Zamfirescu

DIRECTOR EDITORIAL
ANANSI. WORLD FICTION:
Bogdan-Alexandru Stănescu

REDACTARE:
Mariana Pascaru

DESIGN:
Andrei Gamaș

DIRECTOR PRODUȚIE:
Cristian Claudiu Coban

DTP:
Dan Crăciun

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
CÉLINE, LOUIS-FERDINAND

Moarte pe credit / Louis-Ferdinand Céline ; trad. din lb. franceză
de Maria Ivănescu. - București : Editura Trei, 2026
ISBN 978-606-40-2832-7

I. Ivănescu, Maria (trad.)

821.133.1

Titlul original: *Mort à crédit*
Autor: Louis-Ferdinand Céline

Copyright © Editions Gallimard, Paris, 1952

Copyright © Editura Trei, 2026,
pentru traducerea în limba română

O.P. 16, Ghișeu 1, C.P. 0490, București
Tel.: +4 021 300 60 90; Fax: +4 0372 25 20 20
www.edituratrei.ro

ISBN: 978-606-40-2832-7

Notă asupra ediției

Ediția princeps a romanului *Mort à crédit* a fost publicată în 1936 la Editura Denoël, care a cenzurat pasajele considerate obscene, după cum precizează nota preliminară: „La cererea editorilor, L.-F. Céline a suprimat mai multe fraze din carte; frazele nu au fost înlocuite. Ele apar ca spații goale în text“. Doar o sută șaptesprezece exemplare, nedestinate vânzării, conțineau textul integral. Acesta a fost primul scandal din cariera literară a lui Céline. După succesul romanului de debut, *Călătorie la capătul nopții* (1932), vândut în zeci de mii de exemplare, *Moarte pe credit* a fost întâmpinat de critica literară cu ostilitate — sau în cel mai bun caz cu rezervă —, în ciuda precauțiilor editorului. Era mult prea neconvențional și șocant pentru acea epocă, așa că a fost desființat fără cruțare, fiind criticat pentru „limbajul de canal“, stilul execrabil și degradarea imaginii ființei umane. Unii nu au putut vedea în el decât „un florilegiu de vulgarități extrase dintr-o latrină publică“. Chiar și scriitorul căruia îi fusese dedicat, Lucien Descaves, a preferat să păstreze tăcerea, deși el însuși fusese judecat în 1890 pentru ultraj contra bunelor moravuri și insultă adusă armatei în romanul antimilitarist *Sous-Offs*. Iar tipografia unde a fost imprimat a refuzat de-a dreptul să-și treacă numele în colofonul cărții, din cauza pasajelor indecente.

Prima versiune necenzurată apare abia în 1950, la efemera Editură Frédéric Chambriand, însă romanul va beneficia de o vizibilitate mai mare odată cu ediția integrală publicată în 1952 de Gallimard, în urma unui acord cu autorul. În 1962, este inclus de aceeași editură în prestigioasa colecție Bibliothèque de la Pléiade, în ediția stabilită de Jean Ducourneau, cu pasajele cenzurate rescrise de Céline. Ediția din 1981, stabilită de Henri Godard, revine la textul original, dinaintea intervențiilor editoriale impuse de Robert

Denoël. Printre manuscrisele descoperite în 2021 se găsesc și 1 633 de pagini din *Moarte pe credit* (din 2024 intrate în colecțiile Bibliotecii Naționale a Franței), publicate în facsimil de Gallimard, cu o transcriere adnotată, într-o ediție limitată de 999 de exemplare numerotate. În 2023, aceeași editură reunește în două volume din colecția Pléiade romanele lui Céline dintre 1932 și 1947, cuprinzând și textele regăsite.

Ediția de față reia inspirata traducere a Mariei Ivănescu, publicată în 1983 la Editura Cartea Românească. În urma confruntării cu originalul (ediția Gallimard, colecția Folio, 1952), s-au făcut modificările de rigoare: s-au completat pasajele lipsă, s-a revenit, când a fost cazul, la expresiile și formulările licențioase din original, atenuate întrucâtva în traducere, au fost îndreptate inadvertențele de sens și s-au operat adaptările necesare în privința punctuației și ortografiei, conform normelor actuale ale limbii române. În ceea ce privește marcarea dialogului, s-au păstrat însă, cu foarte puține excepții, concesiile făcute punctuației autorului în ediția franceză din 1952, din considerentul că utilizarea alternativă a ghilimelelor și a liniei de dialog îndeplinește adeseori în roman și o funcție stilistică, imprimând textului tempoul inconfundabil al frazelor celineiene. Astfel revizuită, această ediție își propune să facă dreptate textului original, în integralitatea sa, fără a se îndepărta însă de spiritul traducerii inițiale.

M.P.

Lui Lucien Descaves

„Țoala pe voi! Ah, ce nădragi!
Mereu prea scurți, ades prea largi!
Haina — ca mațul strâns al mumii,
Vesta apoi, cămașa sloi
Și-un basc de soi,
Pantofi de-nmormântare, noi,
Cu care ai putea să faci,
Pe mare, înconjurul lumii!“
(Cântec de închisoare)

Și iată-mă iar singur. Totul e atât de lănced, de greu, de trist... Curând voi fi bătrân. Și atunci se va termina totul, în sfârșit. Câtă lume s-a mai perindat prin camera mea! Câte mi-au mai îndrugat! Fără noimă. Acum au plecat. Au îmbătrânit, mucegăind, mizeri, fiecare în colțul lui de lume.

Ieri la ora opt, doamna Bérengé, portăreasa, a murit. Afară vuiește, în întunericul nopții, furtuna. Aici sus se clatină casa. Mi-era o blândă și bună și credincioasă prietenă. Mâine o înmormântează în rue des Saules. Era într-adevăr foarte bătrână, ajunsă hăt la capătul bătrâneților. I-am zis chiar din prima zi când am auzit-o tușind: „Nu sta lungită!... Rămâi mai bine în capul oaselor!”. Bănuiam. Și așa a fost... Păcat...

Nu m-am ocupat toată viața de medicină, un vax. O să le scriu că a murit doamna Bérengé celor care m-au cunoscut, celor care au cunoscut-o. Pe unde-or fi?...

Aș vrea să se-ntețească furtuna, să se prăvălească acoperișurile, să dispară până și casa noastră, să nu mai vină primăvara niciodată.

Știa ea, doamna Bérengé, că toate necazurile sosesc odată cu scrisorile. Nu mai știu cui să-i scriu. Sunt toți atât de departe... Și-au schimbat sufletul ca să poată trăda mai ușor, uita mai ușor, să poată schimba mereu vorba...

Bătrână doamnă Bérengé, câinele dumitale zbanghiu o să-l ia mâine, să-l ducă departe...

Iată, sunt aproape douăzeci de ani de când necazurile aduse de scrisori la ea s-au oprit. Acum sunt de față,

în duhoarea necrezut de acră a morții proaspete... Dau în floare... Stau prin preajmă... Ne dau târcoale... Ne știi și le știm și noi de-acum... Și n-o să se mai dea duse niciodată... Trebuie să sting focul în odăița portăresei. Cui să-i scriu? Nu mai am pe nimeni. Nicio ființă care să culegă duios spiritul bun al morților... ca să vorbească apoi ceva mai blând cu lucrurile... Curaj pentru tine singur!

Când a fost să-și dea sufletul, băbăția mea nu mai putea zice nimic. Se înăbușea, mă ținea de mână... A intrat poștașul. A văzut-o murind. Un sughiț ușor. Și gata. Veneau mulți alătădată pe la ea ca să întrebe de mine. Au plecat acum pentru totdeauna, s-au dus departe, pierduți până și din amintire, să-și caute un suflet. Poștașul și-a scos chipiul. Pot de-acum să-mi vărs toată ura. Știu. O voi face mai târziu dacă nu se vor întoarce. Îmi place să spun istorioare. Și voi povesti atâtea, că se vor aduna, dinadins ca să mă ucidă, din cele patru colțuri ale lumii. Și atunci, în sfârșit, totul se va termina și eu voi fi al naibii de mulțumit.

Câte acre observații nu mi s-au făcut la clinica Fundației Linuty, unde lucrez, din pricina istoriilor pe care le povestesc. În privința asta, vărul meu Gustin Sabayot e drastic: trebuie să-mi schimb firea. E și el doctor, dar de cealaltă parte a Senei, la Chapelle-Jonction. Ieri n-am avut timp să trec pe la el. Voiam să-i vorbesc despre doamna Bérengé. M-am trezit prea târziu. Grea meserie, consultația. Și el e stors de oboseală seara. Aproape toți pun întrebări. Te grăbești tu, dar fără folos, o rețetă trebuie oricum să le-o explici de douăzeci de ori, în toate amănuntele. Le place să te facă să vorbești, să te istovească... Nu vor urma niciunul din sfaturile pe care le dai, absolut niciunul. Dar li-e tot timpul teamă că nu-ți dai destulă silință cu ei și, ca să fie mai siguri, insistă; ventuze, raze, doze... să-i pipăi de sus până jos... Să le măsoari totul...

Arteriala și tâmpenia... Gustin cu asta se ocupă la Jonction de aproape treizeci de ani. Într-o bună dimineață am să-mi trimit toți pârlitii la Villette să bea sânge cald. Să obosească de cu zori. Nu mai știu ce dracu' să fac să-i dezbar odată...

În sfârșit, alaltăieri eram hotărât să trec pe la el. Bârlogul lui e la numai douăzeci de minute de casa mea, imediat după ce-ai trecut Sena. O vreme destul de anapoda. Îmi fac totuși curaj. O să iau autobuzul, îmi zic. O șterg pe culoarul pansamentelor. O muiere mă observă și mă agață. Vorbește tărăgănat ca și mine. Oboseala. Răgușită, pe deasupra, ăsta-i alcoolul. Acum se smiorcăie, trage de mine. „Veniți, domnule doctor, vă rog!... Fetița mea Alice!... Stau în rue Rancienne!... La doi pași!...” Nu sunt obligat să mă duc. În principiu mi-am terminat consultațiile!... Se încăpățânează... Am ajuns afară... Sunt sătul de bolnavi... Treizeci de pisălogi am rafistolat numai în după-amiaza asta... sunt dăulat... Să tușească! Să scuipe! Să se dejghine! Să dea sodomia-n ei! Să-și ia tălpășița cu treizeci de mii de vânturi în târțiță!... Mă doare-n cot!... Dar smiorcăita asta mă ține al dracului, se spânzură de gâtul meu, îmi suflă în gură disperarea ei. Plină de vin roșu, disperarea... Nu mai am puterea să mă opun. Oricum, tot n-are să-mi dea drumul. Când o să ajungem în rue des Casses, o stradă lungă, întunecoasă, fără felinare, poate am să-i trag un picior zdravăn undeva... Dar mi-e milă... Mă dau bătut... Și povestea reîncepe. „Fetița mea!... Vă rog, domnule doctor!... Micuța mea Alice!... O știți, nu?...” Rue Rancienne nu-i chiar atât de aproape... Mă minte... cunosc strada. Tocmai după uzina de cabluri... Cu tot delirul meu, vorbele ei ajung până la mine... „N-avem decât optzeci și doi de franci pe săptămână... cu doi copii!... Și bărbatu-meu care se poartă cu mine ca o brută!... Mai mare rușinea, domnule doctor!...”

Baliverne, știu bine. Pute a băhlit, duhoare de borătură...
Am ajuns în fața casei...

Urc. În sfârșit, mă așez... Fetița poartă ochelari.

Mă trag aproape de patul ei. Tot mai încercă să se joace cu păpușa. Îmi pun în cap s-o distrez. Sunt amuzant, când vreau cu tot dinadinsul... Puștoaica nu e încă pierdută... Oricum, nu respiră prea ușor... Congestie, firește... O fac să râdă. Se înăbușă. O liniștesc pe maică-sa. Profită, afurisita, că m-a prins în coșmelia ei ca să mă tapeze de o consultație. Îmi arată coapsele pline de vânătăi. Își ridică fustele, enorme dungii vinete și chiar urme de arsuri mai adânci. Vătraiul. Țsta e șomerul ei. Îi dau un sfat... Închipui cu ajutorul unei bucăți de sfoară un fel de du-te-vino pentru scâlâmba de păpușă... Urcă și coboară până la clanța ușii. Oricum e mai bine decât să vorbești.

O ascult, hârâie al naibii. Dar, în sfârșit, nu e chiar fatal. O mai liniștesc încă o dată pe maică-sa. Repet de două ori aceleași vorbe... Asta te dă gata... Cea mică s-a săturat de joacă... Acum se sufocă. Trebuie să mă opresc și eu... Se învinețește. Să mai fie și o ușoară diferie? Ar trebui văzut... Ceva analize?... Mâine!...

Se-ntoarce între timp și tatăl. Cu cei optzeci și doi de franci ai lui nu poate turna în el decât cidru, de vin nici vorbă. „Beau cu cana. Să vezi atunci pișoarcă!“ mă anunță de cum intră. Și sugerează direct din sticlă. Ca să-mi arate... Ne felicităm că nu-i e chiar atât de rău celei mici. Dar pe mine mă pasionează păpușa... Sunt prea obosit ca să mă ocup de cei mari și de pronosticuri. Ce mai cloacă și adulții ăștia! Unul nu mai consult până mâine.

Nu-mi pasă că mă cred nesperios. Mai ciocnesc o dată în sănătatea lor. Consultația mea e absolut gratuită, suplimentară. Mama aduce iar vorba de coapsele ei. Îi dau un ultim sfat. Apoi cobor. Pe trotuar un cățel șchioapătă. Mă urmează foarte hotărât. Toți se așteaptă de mine în seara asta. Cățelul, un fox cu pete negre. Pare rățăcit. Ingrăți, șomerii de sus! Nu m-au

condus nici măcar până la ușă! Sunt sigur c-au început iar să se certe. Le aud răcnetele. Las' să-i înfunde tot vătraul în fund! Să se-nvețe minte, lepădătura! Să mă mai deranjeze altă dată!

O iau acum pe malul stâng... Adică spre Colombes. Cățelul e pe urmele mele... După Asnières vine Jonction și acolo e văru-meu. Dar cățelul ăsta șchioapătă prea rău. Mă cercetează din ochi. Nu pot să-l mai văd cum se târâie. La urma urmei, ar fi mai bine să mă întorc. O iau înapoi pe Pont Bineux, apoi de-a lungul uzinelor. Dispensarul încă nu se închisese când am ajuns... I-am zis doamnei Hortense: „Dă-i javrei ceva de mâncare... Trimite pe cineva să-i aducă niște carne... Mâine la prima oră o să dăm un telefon... Să vină o mașină de la «Protecție» să-l ia... În noaptea asta ține-l închis“. Și-am plecat liniștit. Dar era prea înfricoșat cățelandrul. Îl loviseră prea crunt. E atâta răutate pe stradă! A doua zi, când am deschis fereastra, n-a mai vrut să aștepte, a țâșnit afară, îi era frică până și de noi. A crezut că-l pedepsiserăm. Nu înțelegea nimic. Și nu mai avea încredere în nimeni. E teribil, în cazuri de astea.

Mă cunoaște el bine, Gustin. Când e treaz, îmi dă doar sfaturi bune. Un expert al stilului frumos. Te poți încrede în părerea lui. Și nu-i cătuși de puțin invidios. Nu cere lumii mare lucru. Are un vechi necaz din dragoste. De care nu vrea să se lepede. Și despre care vorbește totuși foarte rar. O femeie neserioasă. Gustin are o inimă nobilă. Și n-o să se mai schimbe până la moarte.

Între timp, mai bea câte ceva...

Chinul meu cel mare este nesomnul. Dacă aș fi dormit bine, n-aș fi scris niciodată vreun rând...

„Ai putea“, era de părere Gustin, „să povestești lucruri plăcute... măcar din când în când... Viața nu-i chiar atât de împuțită!...“ Într-un fel, avea dreptate. În cazul meu e

vorba de manie, de părtinire. Dovadă, pe vremea când îmi vâjâiau urechile, mult mai rău decât azi, și febra nu mă lăsa nicio clipă, eram mult mai puțin melancolic... Traficam vise frumoase... Până și doamna Vitruve, secretara mea, băgase de seamă. Îmi cunoștea și ea bine chinul. Când ești atât de generos, îți risipești ușor comorile, le pierzi din vedere... Mi-am zis atunci: „Otrava asta de Vitruve mi le-a aruncat pe undeva...” Minunile mele... fragmente din *Legendă*... extaz pur... E domeniul în care aș vrea să mă lansez... Ca să fiu mai sigur, scotocesc prin hârtiile mele, până la fund... Nu găsesc nimic. Îi telefonez lui Delumelle, editorul meu; vreau să-mi fac din el un dușman de moarte... Să horcăie sub năvala înjurăturilor... Dar îți trebuie mult să-l scoți din sărite... Nu prea se sinchisește... cu milioanele lui... Îmi dă cu tifla... În sfârșit, vine și Vitruve a mea. N-am încredere în ea. Știu eu de ce. Ce-ai făcut cu superba mea operă, unde-ai pus-o? mă dau la ea. Am o mie de motive s-o suspectez...

Fundația Linuty se afla vizavi de globul de bronz de la Porte Pereire. Acolo venea ea să-mi aducă, aproape în fiecare zi, copiile după ce terminam cu bolnavii. Era o clădire mică, șubredă, rasă din temelii între timp. Nu-mi plăcea. Prea multă punctualitate. Linuty, care o crease, mare milionar, voia ca toată lumea să-și caute de sănătate și să se simtă mai bine fără bani. Ce mai pisălogi și milionarii aștia. În ceea ce mă privea, aș fi preferat o mică slujbă municipală... să mă ocup de vaccinări... O afacere, ceva, cu certificate... Chiar un stabiliment de băi... Așa, ca un fel de rentă, la urma urmei. Dar eu nu sunt codoș, metec sau francmason, nici normalist, nu știu să mă bag în față, nici reputație prea bună nu am, cam muieratic... De cincisprezece ani la Mahala, de când stau și se uită la mine și mă văd cum mă zbat, tot acest borhot de nimicuri își îngăduie orice față de mine, mă sfidează cu disprețul lui. Să fiu fericit că n-am fost dat afară. Literatura, o compensație. N-am de ce mă plânge. Mătușa Vitruve îmi bate

romanele la mașină. Mi-e foarte devotată. „Ascultă, papuico“, îi zic, „să știi că asta e ultima pleftureală de la mine!... Dacă nu-mi găsești *Legenda*, poți să-ți iei adio, s-a dus prietenia noastră!... Niciun fel de colaborare pe încredere!... Fără frecătură!... Fără telefoane!... Nimic!... S-a terminat!“

Și atunci începe să se smiorcăie! Hidoasă, Vitruve asta, și fața, și îndeletnicirea. Curată povară! O târâi după mine tocmai din Anglia! Urmările unui jurământ. Nu ne cunoaștem de ieri, de alaltăieri! Demult, la Londra, fiică-sa Angela m-a obligat să-i promit c-o voi ajuta întotdeauna în viață. Și pot spune că m-am ocupat. Mi-am ținut promisiunea. Asta a fost jurământul față de Angela. Tocmai de pe vremea războiului. La urma urmei, știe o mulțime de lucruri. Asta e. În principiu, nu prea e vorbăreață, dar are ținere de minte... Angela, fiică-sa: ce caracter! Nu-ți vine să crezi cât de păcătoasă poate deveni o mamă. Angela a sfârșit tragic. Într-o zi, dacă voi fi obligat, voi povesti totul. Angela avea o soră, Sophie, mălai mare, stabilită la Londra. Și aici pe Mireille, nepoțica, plină de păcatele celor două la un loc, o secătură fără pereche, esență pură.

Când m-am mutat din Rancy ca să mă stabilesc la Porte Pereire, au venit amândouă după mine. Rancy-ul s-a schimbat, din zid și bastion n-a mai rămas aproape nimic. Niște dărăpănături negre, crăpate, le poți smulge din lutul moale ca pe niște măsele stricate. O să dispară totul în curând, orașul își halește bătrânele-i gingii. Acum, autobuzul *P.Q. bis* trece în trombă printre ruine. În curând, nu vor mai exista decât jumătăți de zgârie-nori cărămizii. Om trăi și-om mai vedea. Cu Vitruve cearta pornește întotdeauna de la numărul necazurilor. Pretinde că a suferit mai mult decât mine. Și eu nu pot admite una ca asta. Riduri, e adevărat, are mai multe decât mine. Cu ridurile nu se mai termină niciodată, infecta fațadă, urma anilor care ți-au însemnat hoitul. „Poate că Mireille ți-o fi pus pe undeva paginile alea!“

O însoțesc de-a lungul cheiului Minimes. Locuiesc amândouă pe lângă fabrica de ciocolată Bitronnelle, la Hôtel Méridien, așa se numește.

Camera lor e un talmeș-balmeș de nedescris, o adunătură de farafastăcuri muierеști, mai ales lenjerie, toate de duzină și foarte ieftine.

Și doamna Vitruve, și nepoată-sa se țin amândouă din amor. Au trei injectoare, o baterie de bucătărie completă și un bideu de cauciuc. Așezate toate între două paturi și un vaporizator uriaș pe care n-au știut niciodată cum să-l pornească. Nu vreau s-o vorbesc de rău pe doamna Vitruve. Poate că a îndurat în viață mai mult decât mine. Numai gândul ăsta mă calmează. Altfel, să fi fost eu sigur, ce scatoalce i-aș mai fi tras! În fundul șemineului ținea ascunsă mașina de scris Remington, pe care n-o terminase încă de plătit... Chipurile. Nu prea-i dau eu cine știe ce pe copiile mele la mașină, și asta e adevărat... șazeci și cinci de centime pagina, dar oricum, tot se adună... Mai ales cu volumele mai groase...

În viața mea n-am văzut om care să se uite mai zbanghiu decât doamna Vitruve. Te apuca frica numai privind-o.

Când „trăgea“ în cărți, când ghicea adică, asta îi dădea un fel de prestigiu... sălbatica lor chiondoreală... Le vindea clientelor dresuri de mătase... și viitorul, tot pe credit. Când o apucau meditația și îndoiala, rotea în spatele ochelarilor adevărate priviri de langustă.

Mai ales de când cu ghicitul își câștigase ceva faimă prin împrejurimi. Cunoștea toți încornorații. Mi-i arăta pe fereastră, și trei asasini pe deasupra — „Am dovezi!“. I-am mai făcut cadou un vechi aparat Laubry ca să-și măsoare tensiunea și am învățat-o o metodă de masare a varicelor. Și uite așa i se înmulțeau beneficiile. Ambiția ei erau avorturile și, uneori, chiar mai mult, visa la revoluții sângeroase, să se vorbească despre ea, să apară în gazete.

N-aș putea descrie vreodată scârba care mă apuca când o vedeam vrăfuindu-și bazarul prin cotloane. Și când te gândești că în lumea largă în fiecare minut camioanele strivesc oameni atât de simpatici... Mătușa Vitruve răspândea un iz piperat. Mirosul specific al roșcovanelor. Au roșcatele astea, cred, destinul brutal, tragic, al animalelor, și totul numai din cauza părului. Îmi venea s-o bat de câte ori o auzeam vorbind tare, depășându-și amintirile... Mereu în frigurile amorului, nu găsea niciodată pe săturate. Acolo, un chefliu măcar. N-avea noroc decât pe beznă. În privința asta, o plângeam. Pe drumul marilor armonii, eu eram ceva mai avansat. Era de părere că nici asta nu e drept. Și când va veni ziua să-mi plătesc moartea, o să am cu ce!... Eram un rentier al Esteticii! Amor și minuni, să fiu cinstit, am mâncat și pe pâine. Am halit la eternitate, nimic de zis.

N-avea economii, se vedea de la o poștă, ce să mai vorbim. Pentru o bucată de pâine și un pic de amor trebuia să-și înduplece clientul pisându-l până-l năucea ori luându-l prin surprindere. Iad curat, ce mai la deal, la vale!

În principiu, după ora șapte micii meseriași se întorc pe la casele lor. Nevestele spală vasele, ei se bat cu undele radioului. Atunci Vitruve îmi zvârlea romanul și pornea la vânătoare după o bucată de pâine. O lua, palier cu palier, oferindu-și ciorapii fără cătare și flanelele ei fără faimă. Înainte de criză se mai descurca, mai pe credit, mai cu felul ei de a-și aiuri clienții, dar acum aceeași marfă proastă era oferită prin bâlciuri drept recompensă, gratuit, furioșilor păguboși ai jocurilor de noroc. Condițiile nu erau corecte. Am încercat să-i explic că totul se întâmpla din vina japonezilor. Nu mă credea. Am acuzat-o că mi-a rătăcit într-adins frumoasa mea *Legendă* printre catrafusele ei...

— E o capodoperă, am adăugat. Trebuie să mi-o găsești, fie ce-o fi!...

Râdea. Am răscolit împreună toată grămada de bulendre.

În sfârșit, sosește și nepoata, foarte târziu. Făcea să-i vezi soldurile! Dosul ei, dinamită curată!... Fusta toată plisată... ca să păstreze nota. Armonica unduită a coapselor... Nimic să nu se piardă. Șomerul disperat, dornic de plăceri, nu are bani s-o invite... Mârâie. „Mișcă!“ îi aruncă în obraz. Prin ganguri, agitându-se de pomană. Tinerii cu trăsături mai fine se pricep să profite, să se lase legănați de viață!... Prostituată nu avea să ajungă decât mult mai târziu... după multe nenorociri... Pentru moment se distra...

Nici ea nu mi-a găsit drăguța de *Legendă*. O durea în cot de regele Krogold... Numai pe mine mă obseda. De emancipat se emancipase la Petit Panier, locanta de la Porte Brancion, puțin mai încoace de Chemin de Fer.

Nu mă pierdeau din ochi văzându-mă cum mă înfurii. După părerea lor, nu exista un tip mai jalnic pe lume decât mine. Labagiu, timid, intelectual și toate celelalte. Dar spre surpriza lor, vedeau cum eram gata să le scap. Dacă aveam să-mi iau tălpășița, mă întreb, cum s-ar fi descurcat? Sunt liniștit că măcar mătușa se gândea destul de des la asta. Surâsul lor devenea un frison de groază de îndată ce le vorbeam de plecări...

În afara fundului ei exploziv, Mireille mai avea și niște ochi catifelați, privirea dulce, dar nasul prea solid, un năsoi aș putea zice, marea ei suferință. Când voiam s-o umilesc, îi spuneam: „Zău așa, Mireille, ai un nas de bărbat!...“ Știa să povestească anecdote piperate, mai ceva ca un marinăr. Inventase o mulțime de snoave ca să-mi facă plăcere și, în cele din urmă, ca să-mi facă rău. Am și eu o slăbiciune, mă dau în vânt după istorioare picante. Și ea abuza, asta e! Se terminase violent legătura noastră, dar a meritat cu vârf și îndesat bătaia, ba chiar s-o las lată. Până la urmă a recunoscut și ea. Eram cu adevărat un generos... O pedepsisem pe bună dreptate... Toată lumea a zis-o... Știu ei, oamenii, ce știu...

*

Nu vreau să-l nedreptățesc pe Gustin Sabayot, dar pot s-o spun pe șleau că nu prea se omora cu diagnosticile. Se lua după nori.

Plecând de-acasă, privea mai întâi cerul: „Ferdinand“, făcea, „astăzi e rândul reumatismelor! Pun pariu!...“ Toate le citea pe cer. Nu nimerea niciodată prea tare alătura, pentru că se pricepea la temperaturi și temperamente diverse.

— Ei poftim, un val de căldură după unul de răcoare! Ține minte! Pot să jur că azi e rândul calmelului! Gălbinarea plutește în aer! Vântul s-a schimbat... De la nord spre vest! Frig după ploaie! Numai de bronșite ne vom ocupa cincisprezece zile de-acum înainte! Nu-i nevoie să se mai despoaie!... Dacă ar fi după mine, aș face rețetele din pat!... De fapt, de cum sosesc, Ferdinand, începe pălăvrăgeala!... Pentru cei care fac negoț cu asta, ține... dar noi?... plătiți cu luna?... Ce noimă are?... Pot să ți-i îngrijesc și fără să-i văd la față pe toți pârlâții aștia! De la o poștă! N-o să crape nici mai mulți, nici mai puțini! N-o să verse mai mult, n-o să fie mai gălbejiți sau mai rozalii, nici mai palizi sau ceva mai puțin tâmpiți... Asta-i viața!...

Îi dădeam dreptate lui Gustin.

— Îi crezi bolnavi?... Gem... râgâie... se-mpleticesc... puroiază... Vrei să nu-i mai vezi prin sala de așteptare? Pe loc? Nici măcar pe cei care s-ar strânge de gât, doar-doar or mai expectora ceva flegmă? Propune-le un cinema!... Un aperitiv gratuit vizavi!... Să vezi câți rămân... Din plictis te hărțuiesc, să știi. În ajun de sărbătoare, unul nu vezi pe aici!... Nenorociților, ține minte, ocupația le lipsește, nu sănătatea... Ce vor ei e să-i distrezi, să le-ntreții buna dispoziție, să le stârnești curiozitatea, vorbindu-le despre râgâielile... gazele... trosnetele lor... să le descoperi vreo legătură... febră... gargară... noutăți!... Să te-ntinzi la vorbă, să te pasionezi... De

asta ai o diplomă... Așa e Omul, Ferdinand, se distrează cu propria-i moarte în timp ce și-o ticluiește! Își păzesc bine bleonoragia, sifilisul și toate tumorile. Au nevoie de ele! Nu le pasă nici de vezica lor băloasă, nici de rectul usturând ca focul! Dar dacă-ți dai destulă osteneală, dacă știi să-i pasezi, o să mai aștepte până să moară, e singura ta recompensă! Dar de scutit n-o să te scutească, în veci!

Când mai dădea câte o rafală de ploaie printre hornurile uzinei electrice: „Ferdinand“, mă anunța, „astăzi avem de-a face cu sciaticii!... Dacă n-o să vină cel puțin zece, îmi predau diploma la Decanat!“. Iar când funinginea se abătea asupra noastră dinspre est, aducând uscăciune peste cuptoarele Bitronnelle, își strivea un fir de funingine pe nas: „Să fiu al dracului, mă auzi, dacă-n noaptea asta pleuriticii n-o să-și scuipe plămâni! Scârnavia mă-sii de viață!... Iar o să mă scoale de douăzeci de ori!...“

Seara simplifica totul. Se urca pe o scăriță în fața unui dulap cât o namilă, burdușit tot cu eșantioane. Începea distribuirea directă, gratuită și deloc solemnă a farmaciei...

— Aveți palpitații? Dumneata, de colo, cu picioarele rășchitoare? întreba pe câte o sărântoacă.

— Nu, nu am!...

— Arsuri?... Scurgeri?...

— Da, un pic...

— Atunci luați de aici, cred... în doi litri de apă... O să vă facă bine!... Și încheieturile? Vă dor?... Hemoroizi, ceva? Mergeți cumva călare?... Pofțiți supozitoare Pepet!... Viermi, ceva? Ați băgat de seamă?... Țineți aici douăzeci și cinci de picături mirobolante... La culcare!...

Își oferea toate rafturile... Avea pentru toate dereglările, predispozițiile și maniile... De speriat, cât de lacom e un bolnav! De îndată ce-și poate arunca pe gâtlej o porcărie, nu vrea mai mult, e mulțumit, o șterge pe loc, de frică să nu i le ceri înapoi!